

Express Pomorski

Redakcja i Administracja: Toruń, ul. św. Katarzyny Nr. 3. Telef. Nr. 326

Na własnej ziemi...

HENRYK SIENKIEWICZ

(1846—1916)

Tysamym szlakiem, co prochy Mickiewicza, przybyły do swoich z obczyzny smiertelne szczytki Jego... Dziś spoczna w katedrze w Warszawie, a cały Naród, oficjalna Polska przez usta swego Najwyższego Przedstawiciela złoży mu hold i pódzie w pogrzebowym orszaku. Smół i marzył o Niepodległej — i w kilka lat po Jego zgonie Prezydent Rzeczypospolitej idzie w stolicy za Jego trumną.

Żaden dotąd z polskich pisarzy nie widział takiego rozgłosu swego imienia za życia, żaden od pogrzebu Mickiewicza nie został po śmierci uczczony taką okazałą, najgłębiej odczuta pogrzebową pompą.

Za cóż Polska dała pierwszeństwo Sienkiewiczowi przed Słowackim, za cóż Król Duch jeszcze pośród obcych? Bo Odrodzenia przez czyn wojenny Odrodzicielowi idei orężnej rozprawy i bohaterstwa winna była dać pierwszeństwo.

Kiedy po przegranej bowiem w r 1863. rozpoczął się okres rozrachunków, ścisłych rewizyj błędów dziejowych, do których zaliczono „romantyczne” porywy zbrojne, wszczęła się drobiazgową krytyką przyczyn klęsk narodowych i doprowadziła do t. zw. pozytywizmu, nakazującego (śladem zwrotu na Zachodzie) praktyczny wyszok wiedzy, komfort, zasadę: „Enrichissez-vous!” („wzbogacajcie się!” przyp. red.), pracę organizacyjną od podstaw, utylitarny postęp dydaktyzm — kiedy każdy czyn zbrojny poczęto uważać za szaleństwo w obliczu wzrastających militarnych potęg państw zaborczych tak, że naród coraz bardziej zatracił swe wojskowe tradycje — Henryk Sienkiewicz, podniecony śpiewami historycznymi Niemcewicza i gehijuszem wojennym Napoleona (jak wyznaje w liście do Ign. Balińskiego z 5. 12. 1900) wziął w swą czarodziejską wy-

obraźnię i w swe wrażliwe serce czasy pancernych husaryj, lekkich chorągwi, czasy żołnierzyków i rycerzy na ordynansach zostających Rzeczypospolitej, i ten żywy strumień tradycji bohaterskich zmagañ, wojennego ducha — rzucił wichrem w uspiońone dusze. Dyspozycje psychiczne plemienia odpowiedziały mu szybko rozbudzeniem się, wyobraźnia i nerwy, uczucia i ośrodki motoryczne woli drgnęły; Matejkowskie postacie ożyły, zeszyły z płócien i rozpoczęły pochodz żywy.

Pamiętamy ten entuzjazm, to przejęcie się, tę gorączkę — z jaką czytano Trylogię! Młodzież wyrwała ją sobie z rąk, starzy modlili się; dziewice drżały o los Skrzetuskiego, młodzieńcy niemal że nie pojedynkowali się o Helenę czy Oleńkę. — W salonach, w mansardzie oczekiwano dalszych wiadomości jak biuletynów z pola walki — i — powiadał St. Tarnowski — starsza

pani z placzem donosiła krezwnej, że: „Bar wzięty! — Takiego przyjęcia, takiej popularności w Polsce nie miało dotąd żadne dzieło.

Trylogja stała się nieodstepnym towarzyszem młodzieży.

Przechowała wśród niej tradycję polskiego żołnierza — z nią ruszano w bój w r. 1914. Ułani Beliny, działając w Kieleckiem, w patrolowej wycieczce z początkiem wojny wstąpili do Obląborka, aby złożyć hold Sienkiewiczowi jako duchowemu Komendantowi, (Wspomnienia Wieniawy - Dugoszewskiego. Wiad. Lit.) cześć zaś rozbudzonej wojskowej tradycji przez Mistrza, cześć indywidualnej i zbiorowej sile, ukazanej w Trylogji.

Trylogja — powiada słusznie J. Kleiner — stała się wielkim czynnem artystycznym i patriotycznym. Przez tłum owych przeciętnych ludzi przepływał prąd dziejów, a każdy z nich na

szlucie Ojczyzny działał jako żołnierz, jako przed sumieniem i narodem odpowiedzialny rycerz obowiązku i honoru.

Dlatego dzisiaj Rzeczypospolita obok innych holdów oddaje Sienkiewiczowi przedewszystkiem honory wojskowe.

Inne dzieła, przedewszystkiem zaś „Quo vadis?” zyskały Sienkiewiczowi ogromną popularność także u obcych. D'Annunzio, zapytany przed dwudziestu pięciu laty, czegooby sobie najgoręcej życzył, odpowiedział: Popularności Sienkiewicza. Lanson, prof. Sorbony, pisze w swej wspaniałej i luksusowo wydanej historii literatury franc. (1919): niesłychana dotąd fala przeszła przez Francję i świat cały niosąc powieści Polaka Sienkiewicza". (... une vague inouie repandait en France et dans le monde entier les romans de Polonais Sienkiewicz) Zresztą o tej popularności, o czei dla artysty Sienkiewicza

świadczą ostatnio te manifestacje, z jakimi spotykają się prochy Czcigodnego Mistrza u tyłu narodów w żalobnej swej drodze do Ojczyzny.

I gdy dziś trumnę znieioną z Jasnej Góry, co skalą z bronzu oparta się potopowi wrogów, zalewającemu kraj cały, bronionej ongiś przez Kmicica - rojalistę w imię św. wiary ojców — gdy dziś tę trumnę Naród złoży w katedrze Stolicy, niechajże jej szumi wiatr od Stepów Zaporoskich, „co grają jako lira, której stąpną trąca ręka Boża” — jak to słyszał Sienkiewicz w „Ogniem i Mieczem” a niech Mu nigdy się nie objawia nostalgiczne tęsknoty Latarnika.

Cześć Wskrzesicielowi romantycznych epopei, Cześć Ambasadorowi polskiej nędzy!

Eug. Baliński.

Przepraszają!

WARSZAWA, 25. 10. (PAT) W dniu 23 bm. członek kolegium komisariatu ludowego spraw zagr. związku socjalistycznych republik rad p. Kopp odowiedział charge d'affaires Rzplitej Polskiej w Moskwie p. Wyszyńskiego i w imieniu komisarza ludowego p. Cziczerina wyraził

ubolewanie z powodu zajść, których ofiarą padli ostatnio członkowie i urzędnicy przedstawicielstw polskich na terenie związku. Zarazem p. Kopp zakomunikował, że śledztwo w powyższych sprawach prowadzone jest energicznie i że winni będą ukarani.

Warsztaty Zeppelina nie będą zniszczone.

NOWY JORK, 25. 10. „New York Herald” donosi, że reprezentanci rządu Stanów Zjednoczonych przy rządach państw europejskich otrzymali

instrukcje o przychylnym stanowisku Ameryki wobec próby Niemiec o zachowanie warsztatów zeppelinowskich we Friedrichshafen.

Jak nas mają szanować, gdy my sami siebie nie szanujemy?

Odnazczenie polakożercy orderem „Polonia Restituta”.

Krakowski „Ilustrowany Kurjer Codzienny” pisze: Nasza kurtuazja w stosunku do naszych wyraźnych wrogów przechodzi wszelkie granice — granice poszanowania nawet — własnej godności. Dowiadujemy się mianowicie, że ostatnio orderem „Polonia Restituta” odznaczony został dr. Jarosław Kopecy, polakożerca, członek wrogo stale do Polski usposobione go pisma „Czeskie Słowo”, które wstawilo się napaściami na Polskę, ostatnio broniąc gwałtownie Niemców w Polsce z całym repertuarem czeskich krętych „dowodzeń”. Pod tym względem redakcja „Czeskiego Słowa” idzie w pierwszym szeregu ataku na Polskę.

Należałoby zapytać, odkąd to odnacza się orderami „Odbudowania Polski” wrogów Rzeczypospolitej, ludzie, którzy na każdym kroku jej szkodzą, podkopują autorytet naszego państwa. Nie wiemy, komu zawdzięczyć ma p. Kopecy polskie odnazczenie. Nie mogło się ono jednak odbyć bez wiedzy ministerstwa spraw zagranicznych... I jak tu wymagać, by nas szanowano, gdy my sami nie umiemy się szanować, gdy nie mamy dostatecznych informacji o naszych wrogach, boć chyba tylko tem tłumaczyć należy to wyniesienie redaktora „Czeskiego Słowa”.

Wiadomości w kilku wierszach.

WARSZAWA, (PAT) Nowy poseł sowiecki p. Wojkowi przybędzie do Warszawy prawdopodobnie w dniu 2 listopada b.r.

BERNO, (PAT) Rada Związkowa mianowała dra praw Hansa von Segesser ministrem pełnomocnym Szwajcarii w Warszawie.

KONSTANTYNOPOL, (PAT) Pisma tureckie donoszą, że wykryto spisek na życie Kemala paszy. W skład sprzyśniętych wchodziło 6 Ormjan, którzy przybyli w tym celu z Aten.

NOWY JORK, (PAT) W wyniku próbnego głosowania na prezydenta Coolidge otrzymał 1 293 378 głosów, La Follette 496 006, Daves 487 002 na ogólną liczbę głosując. 2 300 000

Definitywne rokowania o traktat handlowy polsko-czeski.

PRAGA, 25. 10. Definitywne rokowania w sprawie traktatu handlowego polsko-czeskiego.

Czyżby możliwe?

WIEDEŃ, 24. 10. (PAT) Robotniczy nie pozostanie u stę Donoszą z Londynu, że Mac Donald na zgromadzeniu w Bristol oświadczył, że pakt genewski będzie zagrożony jeżeli rząd

Zniesienie ambasady francuskiej przy Watykanie.

PARYŻ, 25. 10. Watykanie uważa za niczem Herriot oświadczył w komisji finansowej, że dalsze utrzymanie ambasady francuskiej przy zniszczeniu tej ambasady.

Ucieczka prezydenta republiki chińskiej z Pekinu.

PARYŻ, 25. 10. (PAT) Wiadomości, że prezydent republiki Z Tiensinu nadeszły wiadomości, że Tsao Kun uciekł z Pekinu.

Telegram Pana Prezydenta Rzeczypospolitej do P. L. O. P. P.

Na telegram, przesłany z okazji wiecej Pomorskiej Ligi Obrony Powietrznej Państwa, odbitego dnia 5. października br., otrzymał Zarząd P.L.O.P.P. z Kancelarii cywilnej Pana Prezydenta Rzeczypospolitej następujące pismo: „Kancelarja Cywilna z polecenia Pana Prezydenta przesyła wyrazy szczerzego podziękowania za uczucia, wyrażone na wiecej Pomorskiej Ligi Obrony Powietrznej Państwa”. Za szefa Kancelarii Cywilnej: (—) L. Krajewski.

W Bydgoszczy zakwitły bzy.

Niezdecydowana w temperaturze jesień tegoroczna spowodowała w wielu miejscowościach niezwykle zjawiska w naszej flocie, która też jakby zdezorientowana nie wie czy ma wcześniej ułożyć się do snu zimowego.

Świeżo donoszą, że w Bydgoszce w jednym z ogródków przy domu w ul. Sienkiewicza zakwitł po raz drugi w tym roku bez biały, robiąc mieszkańcom miłe złudzenie powrotu wiosny.

Szkoła tańców Wł. Kochańskiego

zawiadamia o nowo rozpoczynających się kursach we wtorek, dnia 4-go listopada b.r. w sali „Trzech Koron”. Zgłoszenia, informacje i prospekt bezpłatny w biurze przy ul. Mostowej 12 l. codziennie w godzinach 12 - 2 i 4 - 6 po południu.

Strajk tramwajarzy i robotników Gazowni i Elektrowni zlikwidowany.

Wczoraj rozpoczęty strajk pracowników tramwajowych oraz Gazowni i Elektrowni został o godzinnie 2 po poł. zlikwidowany. Pracownicy — zastosowali się

Fe! panie Kreistierarzt! i panie Redaktorze „Oređownika Urzędowego” pow. Wyrzyckiego.

W Oređowniku Urzędowym powiatu wyrzyckiego Nr. 81 z 22. 10. rb. wychodzącym w drukarni W. Malickiego w Nakle u mieszczono ogłoszenie:

Mieszkam teraz przy ul. Dworcowej 398 Nakło, Telefon 66 Sętkowski, powiatowy lekarz weterynar.	Wohne jetzt Dworcowa 398 Nakło, Tel. 66 Sętkowski, Kreistierarzt
--	--

I takie ogłoszenie umieszczonego jeszcze tak będzie? no w gazecie urzędowej! Czy dłu

Wykrycie organizacji szpiegowskiej w Łodzi.

ŁÓDŻ, 24. 10. (Kor. wł.) Od pewnego czasu obserwacje władz bezpieczeństwa ustaliły, że istnieje w Łodzi jakaś tajna organizacja szpiegowska, która trudni się wykradaniem tajnych dokumentów wojskowych. Przy wydaniu szeregu zabezpieczających zarządzeń istotnie wykryto szpiegowską, ku pującą tajne wojskowe papiery. Jak się okazało, narzędziem w rękach szpiegów działających na rzecz Rosji sow. był niejaki Henryk Świątek plut. 18 p.p.

Wykradał on tajne akta z biur wojskowych i po ich skopjowaniu podkładał na dawne miejsce. Świątek został natychmiast aresztowany. Łącznie z nim ujęto współników rekrutujących się z miejscowych żydów Kupiermana, Krauze i Sochaczewskiego. Skopjowane akta kupował jakiś nieznamy człowiek, który zapewne wywoził je do Rosji. Wdrożono energiczne śledztwo.

Za dzieci w Teatrze.

Redakcja „Expressu Pomorskiego” — na której ręce nadesłano dary na nagrody dla dzieci biorące udział w konkursie deklamacyjnym na popołudniowych „Bajkach” — składa serdeczne podziękowanie następującym firmom:

Księgarni „Ignis” za książeczkę, Richard Thomas — obecnie St. Pepliński za pierniczki, I. Skonieczki, I. Sokal, Br. Araczwski, F. Leśniewski za cukierki i Parzybok-Rydlowski za piłki gumowe.

